

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
NIILA JÄÄSKINENA
přednesené dne 6. září 2012¹

Věc C-332/11

**ProRail NV
proti
Xpedys NV,
FAG Kugelfischer GmbH,
DB Schenker Rail Nederland NV,
Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hof van Cassatie (Belgie)]

„Soudní spolupráce v občanských a obchodních věcech — Opatřování důkazů — Nařízení č. 1206/2001 — Článek 1 — Věcná působnost — Článek 17 — Přímé dokazování dožadujícím soudem — Ustanovení znalce soudem členského státu a jeho pověření úkolem, který má být zčásti proveden na území jiného členského státu — Povinné či nepovinné použití mechanismu vzájemné právní pomoci podle článku 17 uvedeného nařízení“

I – Úvod

1. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hof van Cassatie (kasační soud, Belgie) se týká výkladu článku 1 a 17 nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech².
2. Jde o otázku, zda znalecké dokazování nařízené v této oblasti soudem členského státu³, které musí být zčásti provedeno na jeho území a zčásti na území jiného členského státu, musí být, pokud jde o přímé provedení poslední části tohoto úkolu svěřeného vnitrostátnímu znalci, povinné provedeno v souladu s mechanismem soudní spolupráce stanoveném v článku 17 nařízení č. 1206/2001.
3. Tato otázka je položena v rámci sporu mezi belgickou, německou a nizozemskou společností v návaznosti na nehodu vlaku směřujícího z Belgie do Nizozemska, k níž došlo v blízkosti Amsterdamu a kterou se zabývá belgický soud. Tento soud rozhodující v řízení o předběžném opatření ustanovil na základě vnitrostátních procesních pravidel belgického znalce pověřeného vyšetřováním nejen v Belgii, ale i v Nizozemí, proti čemuž jedna z dotčených nizozemských společností vznesla námitky.

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Úř. věst. L 174, s. 1.

3 — V tomto stanovisku se bude pojem „členský stát“ v souladu s čl. 1 odst. 3 nařízení č. 1206/2001 vztahovat na členské státy Evropské unie s výjimkou Dánského království.

4. Soudní dvůr se tak má vyslovit k věcné působnosti nařízení č. 1206/2001, jakož i k jeho povinnému použití zejména v případě, že soud zamýšlí provést dokazování v jiném členském státě přímo, a nikoli prostřednictvím příslušného dožádaného soudu tohoto státu.

5. Předběžná otázka se však týká i zásady uznávání rozhodnutí vydaných v jiných členských státech zakotvené v čl. 33 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech⁴, s ohledem na niž má Soudní dvůr případně vyložit články 1 a 17 nařízení č. 1206/2001.

II – Právní rámec

A – Nařízení č. 1206/2001

6. Body odůvodnění nařízení č. 1206/2001 zní:

„(2) Pro účely řádného fungování vnitřního trhu je třeba zdokonalit, a zejména zjednodušit a urychlit spolupráci soudů při dokazování.

[...]

(7) Jelikož je pro rozhodnutí v občanských nebo obchodních věcech projednávaných před soudem v členském státě často nezbytné získat důkazy v jiném členském státě [...] Je tedy nutné nadále zlepšovat spolupráci soudů členských států v oblasti dokazování.

(8) Účinnost soudních řízení v občanských nebo obchodních věcech vyžaduje, aby se předávání a zpracovávání žádostí o dokazování mezi soudy členských států uskutečňovalo přímo a co nejrychleji.

[...]

(15) K usnadnění dokazování by mělo být možné, aby soud kteréhokoliv členského státu v souladu s právem svého členského státu mohl dokazovat přímo v jiném členském státě, pokud to tento stát povolí, za podmínek stanovených ústředním orgánem nebo příslušným orgánem dožádaného členského státu.

[...]

(17) Toto nařízení by mělo mít ve své oblasti působnosti přednost před ustanoveními obsaženými v mezinárodních smlouvách uzavřených členskými státy. Členské státy by měly mít možnost uzavírat dohody nebo ujednání, které by umožnily další zdokonalení spolupráce při dokazování.“

7. Článek 1 nařízení č. 1206/2001 nazvaný „Oblast působnosti“ ve svých odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Toto nařízení se vztahuje na občanské nebo obchodní věci, pokud soud členského státu v souladu s právními předpisy tohoto státu žádá:

- a) příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování, nebo
- b) aby směl provést dokazování přímo v jiném členském státě.

4 — Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42.

2. Žádost nesmí být podána za účelem dokazování, které není určeno pro zahájené nebo zamýšlené soudní řízení.“

8. Články 10 až 16, které tvoří oddíl 3 téhož nařízení, stanoví bližší podmínky dokazování dožadujícím soudem (tzv. „nepřímá“ metoda spolupráce).

9. Článek 10 odst. 2 nařízení č. 1206/2001 uvádí, že „[d]ožádaný soud vyřídí žádost v souladu s právními předpisy svého členského státu“.

10. Článek 17 uvedeného nařízení, který upravuje dokazování prováděné přímo dožadujícím soudem (tzv. „přímá“ metoda spolupráce), stanoví:

„1. Pokud si soud přeje provést dokazování provedeno přímo v jiném členském státě, podá [...] žádost ústřednímu orgánu nebo příslušnému orgánu daného státu [...]

2. Přímé dokazování může být provedeno pouze tehdy, pokud ho lze provést dobrovolně bez použití donucovacích opatření.

Pokud přímé dokazování spočívá ve výslechu osoby, oznámí dožadující soud této osobě, že se výslech uskutečňuje na základě dobrovolnosti.

3. Dokazování provádí soudní úředník [osoba vykonávající soudní funkci] nebo jiná osoba, například znalec, která je určena v souladu s právem členského státu dožadujícího soudu.

[...]

5. Ústřední orgán nebo příslušný orgán mohou odmítnout přímé dokazování pouze tehdy, pokud

- a) žádost nespadá do působnosti tohoto nařízení ve smyslu článku 1, nebo
- b) žádost neobsahuje veškeré nezbytné údaje podle článku 4, nebo
- c) požadované přímé dokazování odporuje základním právním zásadám jeho členského státu.

6. Dožadující soud vyřídí žádost v souladu s právem svého členského státu, aniž jsou dotčeny podmínky stanovené v odstavci 4.“

B – Nařízení č. 44/2001

11. Článek 31 nařízení č. 44/2001 stanoví, že „předběžná nebo zajišťovací opatření, která jsou upravena právem jednoho členského státu, je možné u soudů tohoto státu navrhnout i tehdy, kdy je pro rozhodnutí ve věci samé příslušný na základě tohoto nařízení soud jiného členského státu“.

12. Článek 32 uvedeného nařízení v úvodu kapitoly III nazvané „Uznávání a výkon“ stanoví, že „[p]ro účely tohoto nařízení se „rozhodnutím“ rozumí každé rozhodnutí vydané soudem členského státu bez ohledu na to, je-li označeno jako rozsudek, usnesení, příkaz nebo nařízení výkonu rozhodnutí, včetně rozhodnutí o nákladech řízení vydaného soudním úředníkem“.

13. Podle čl. 33 odst. 1 nařízení č. 44/2001 jsou „[r]ozhodnutí vydaná v některém členském státě [...] v ostatních členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení“.

III – Spor v původním řízení, předběžná otázka a řízení před Soudním dvorem

14. Dne 22. listopadu 2008 vykolejil poblíž Amsterdamu nákladní vlak směřující z Belgie do Beverwijku (Nizozemsko).

15. V návaznosti na tuto nehodu byla zahájena soudní řízení před belgickými i nizozemskými soudy.

16. Spor v původním řízení, který byl předložen belgický soudům rozhodujícím o předběžném opatření, probíhá mezi společností ProRail NV (dále jen „ProRail“) a čtyřmi dalšími společnostmi spjatými s výše uvedenou nehodou, tj. společností Xpedys NV, (dále jen „Xpedys“), FAG Kugelfischer GmbH (dále jen „FAG“), DB Schenker Rail Nederland NV (dále jen „DB Schenker“) a Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV (Státní podnik belgické dráhy, dále jen „SNCB“).

17. ProRail je společnost se sídlem v Utrechtu (Nizozemsko), která zajišťuje správu hlavních železničních tratí v Nizozemsku a která z tohoto titulu uzavírá smlouvy o přístupu se železničními dopravními podniky, zejména se společností DB Schenker.

18. Společnost DB Schenker, která má též sídlo v Utrechtu, je soukromý železniční dopravce, jehož vozový park sestává z vagónů pronajatých původně od SNCB, veřejnoprávní akciové společnosti se sídlem v Bruselu (Belgie).

19. Podle společností DB Schenker a SNCB se společnost Xpedys se sídlem na předměstí Bruselu, tj. v obci Anderlecht (Belgie), stala dne 1. května 2008 pronajímatelkou vagónů užívaných společností DB Schenker.

20. Společnost FAG se sídlem ve Schweinfurtu (Německo) vyrábí součásti vagónů.

21. Dne 11. února 2009 podala dopravní společnost DB Schenker k předsedovi rechtbank van koophandel te Brussel (obchodní soud v Bruselu) návrh na nařízení předběžných opatření vůči společnostem Xpedys a SNCB jakožto pronajímatelkám části vagónů zapojených do výše uvedené nehody, který směřoval k ustanovení znalce. Společnosti ProRail a FAG vstoupily do řízení jako vedlejší účastnice. Během tohoto řízení společnost ProRail navrhovala, aby uvedený soud rozhodl, že návrh na ustanovení znalce je neopodstatněný, nebo v případě, že bude znalec ustanoven, aby omezil jeho pověření na zjištění škod na vagónech, aby nenařizoval šetření týkající se celé nizozemské železniční sítě a aby nařídil, že znalec bude postupovat v souladu s ustanoveními nařízení č. 1206/2001.

22. Dne 26. března 2009 zahájila společnost ProRail před nizozemským soudem, tj. před Rechtbank Utrecht, řízení ve věci samé proti společnostem DB Schenker a Xpedys pro účely rozhodnutí o odpovědnosti tohoto dopravce a tohoto vlastníka, který pronajímá havarované vagóny, za škodu vzniklou na její železniční síti a o náhradě škody z toho titulu.

23. Usnesením ze dne 5. května 2009 rozhodl předseda rechtbank van koophandel te Brussel o opodstatněnosti návrhu společnosti DB Schenker, ustanovil znalce a vymezil rozsah jeho úkolu, který měl být z velké části proveden v Nizozemsku. Znalec se měl v rámci své úkolu, po vyzvání účastníků řízení k účasti na jeho úkonech, dostavit na místo nehody v Nizozemsku a na všechna místa, kde mohl provést užitečná zjištění. Dále měl zjistit výrobce a stav některých technických součástí vagónů. Měl též vyjádřit své stanovisko k poškození vagónů a k rozsahu vzniklé škody. Znalec měl konečně zkoumat železniční síť a infrastrukturu spravovanou společností ProRail a vyslovit se k otázce, zda a v jakém rozsahu mohla tato infrastruktura též zapříčinit nehodu.

24. Společnost ProRail podala proti uvedenému usnesení odvolání k hof van beroep te Brussel (odvolací soud v Bruselu) a navrhovala, aby soud rozhodl, že ustanovení znalce je neopodstatněné, a podpůrně, aby úkol belgického znalce omezil na zjištění škody v rozsahu, v němž mohl být proveden v Belgii, a aby přinejmenším nařídil, že znalec provede své úkony v Nizozemsku pouze v rámci postupu podle nařízení č. 1206/2001.

25. Hof van beroep te Brussel dne 20. ledna 2010 tuto žalobu zamítl s odůvodněním, že nařízení č. 1206/2001 se nepoužije, neboť v projednávané věci nešlo o jeden z případů stanovených v jeho článku 1 a jelikož tvrzení společnosti ProRail, že znalec mohl být pověřen vyšetřováním v Nizozemsku pouze na základě uvedeného nařízení, bylo neopodstatněné.

26. Společnost ProRail podala proti tomuto rozhodnutí hof van beroep te Brussel kasační opravný prostředek k předkládajícímu soudu, přičemž se dovolávala porušení ustanovení unijního práva, a to konkrétně článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001 a článku 31 nařízení č. 44/2001.

27. Předkládající soud uvádí, že z článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001 vyplývá, že pokud si soud členského státu přeje provést takové dokazování, jako je vyšetřování znalcem, přímo v jiném členském státě, musí tento jiný členský stát nejprve požádat o povolení. Uvádí, že důvody kasačního opravného prostředku přednesené společností ProRail vychází též z výkladu *a contrario* článku 31 nařízení č. 44/2001, podle něhož takové dokazování údajně nemá extraterritoriální účinky bez povolení státu, v němž má být provedeno. Předkládající soud si konečně klade otázku, jaký vliv má na projednávanou věc čl. 33 odst. 1 nařízení č. 44/2001, podle něhož musí být rozhodnutí vydaná v některém členském státě uznávána v ostatních členských státech, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.

28. V tomto kontextu se Hof van Cassatie rozhodnutím ze dne 30. června 2011 rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musejí být články 1 a 17 nařízení [č. 1206/2001] při zohlednění zejména evropské právní úpravy uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech a zásady, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v ostatních členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení, zakotvené v čl. 33 odst. 1 [nařízení č. 44/2001], vykládány v tom smyslu, že soud, který nařizuje soudní znalecké šetření, které má být zčásti provedeno na území členského státu, ke kterému soud přísluší, avšak zčásti i v jiném členském státě, musí pro účely přímého provedení této posledně uvedené části šetření postupovat pouze a výlučně způsobem stanoveným v článku 17 uvedeného nařízení, nebo v tom smyslu, že tímto státem ustanovený soudní znalec může být mimo rámec ustanovení nařízení [č. 1206/2001] pověřen i šetřením, které musí být zčásti provedeno i v jiném členském státě Evropské unie?“

29. Společnost ProRail, společnosti Xpedys, DB Schenker a SNCB společně (dále jen „Xpedys a další“), belgická, česká, německá a portugalská vláda, Švýcarská konfederace, jakož i Evropská komise předložily Soudnímu dvoru písemná vyjádření. Ve věci neproběhlo jednání.

IV – Analýza

A – K přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

30. Společnost Xpedys a další zpochybňuje přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce s tím, že jde o otázku čistě hypotetickou, která je pro účely řešení sporu v původním řízení irelevantní, jelikož nařízení č. 1206/2001 se v daném případě nepoužije.

31. Na podporu svých tvrzení se společnost Xpedys a další dovolává čtyř důvodů. První spočívá v tom, že iniciativa přeshraničního znaleckého dokazování v této věci vzešla od jedné z účastnic řízení, nikoli od soudu, přestože podle znění článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001 musí tato iniciativa vycházet od „soudu“ dožadujícího členského státu. Druhý důvod vychází z toho, že ustanovení znalce bylo navrhováno jen v řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření, ačkoliv podle těchto článků a sedmého bodu odůvodnění uvedeného nařízení musí být provedení důkazu nezbytné k tomu, aby mohlo být rozhodnuto ve věci samé. Třetí důvod je postaven na myšlence, že toto nařízení se nepoužije, pokud stejně jako v daném případě nejde o výkon veřejné moci na území jiného členského státu, takže pro provedení znaleckého úkonu není nezbytné jeho povolení. Čtvrtý důvod vychází z konstatování, že uplatnění nařízení č. 1206/2001 v rámci sporu v původním řízení by prodloužilo řízení, což je v přímém rozporu s cíli uvedenými v druhém bodě odůvodnění uvedeného nařízení, tj. zjednodušení a zrychlení dokazování.

32. Dle mého názoru oba posledně uvedené důvody odkazují na úvahy překračující rámec problematiky případné nepřípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a týkají se spíše věcného posouzení projednávaného případu.

33. Pokud jde o dvě první výtky přednesené společností Xpedys a další, připomínám, že podle ustálené judikatury platí⁵, že v rámci řízení o předběžné otázce je vnitrostátní soud tím, kdo je s ohledem na zvláštnosti věci nejlépe schopen posoudit nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání rozsudku, jakož i relevanci otázky, kterou má v úmyslu položit. Týká-li se otázka výkladu unijního práva, Soudní dvůr je v zásadě povinen rozhodnout, ledaže je zjevné, že žádaný výklad unijního práva nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu sporu v původním řízení, nebo jedná-li se o čistě hypotetický problém.

34. K tomu však v daném případě dle mého názoru nedošlo. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce totiž dostatečným způsobem uvádí, v čem by měl být výklad článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001 užitečný pro účely rozhodnutí o sporu v původním řízení, jelikož případný rozsudek Soudního dvora by předkládajícímu soudu objasnil, zda by část znaleckého dokazování prováděná v Nizozemsku za účelem určení příčiny železniční nehody dotčené v původním řízení a rozsahu z ní vyplývajících škod měla být provedena na základě belgických procesních pravidel či nařízení č. 1206/2001.

35. Dodávám, že články 1 a 17 nařízení č. 1206/2001 dle mého názoru nestanoví povinnost, že rozhodnutí o provedení dokazování přímo v jiném členském státě vydává soud dožadujícího státu, který dokazování nařídí, z vlastního podnětu. Tyto články nevylučují, aby takové dokazování navrhly tomuto soudu původně účastníci řízení, což je v praxi obvyklé, pokud má jeden z účastníků zájem na prokázání existence skutkových okolností, které jiný účastník řízení zpochybňuje, pro účely prokázání opodstatněnosti svých nároků.

36. Dále zastávám názor, že není rozhodující, že o provedení dokazování bylo rozhodnuto nikoli během řízení ve věci samé, ale v rámci řízení o předběžném opatření, jehož jediným cílem je ustanovit znalce. Článek 1 odst. 2 nařízení č. 1206/2001 požaduje pouze, aby zamýšlené dokazování bylo „určeno pro zahájené nebo zamýšlené soudní řízení“. Jak Komise správně uvedla ve svém praktickém průvodci, umožňuje posledně uvedený výraz zahrnout dokazování před případným zahájením řízení ve věci samé,

5 — Viz zejména rozsudek ze dne 16. června Gebr. Weber a Putz (C-65/09 a C-87/09, Sb. rozh. s. I-5257, bod 35 a násl.), jakož i ze dne 21. června 2012, Susisalo a další. (C-84/11, body 16 a 17).

v jehož průběhu se důkazy skutečně použijí, zejména v případech, kdy je nutno provést dokazování, které později nebude možné⁶. Poněvadž takové přeshraniční dokazování *in futurum*, o jaké jde ve věci v původním řízení⁷, skutečně spadá do působnosti nařízení č. 1206/2001, je tedy žádost o rozhodnutí o předběžné otázce z tohoto důvodu přípustná.

B – K věci samé

1. K neexistenci vlivu ustanovení nařízení č. 44/2001

37. Ze znění předběžné otázky vyplývá, že předkládající soud požaduje výklad článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001. Odkazuje však i na ustanovení nařízení č. 44/2001, a to konkrétně na zásadu vzájemného automatického uznávání rozhodnutí vydaných soudy v různých členských státech ve věcech občanských a obchodních, která je zakotvena v čl. 33 odst. 1 posledně jmenovaného nařízení⁸. Táže se tak Soudního dvora, zda musí být oba prvně uvedené články vykládány „zejména“ s ohledem na ustanovení nařízení č. 44/2001 a uvedenou zásadu.

38. Podle předkládacího rozhodnutí na vztah mezi nařízením č. 1206/2001 a nařízením č. 44/2001 poukázala jako první společnost ProRail, která se podle Hof van Cassatie ve svém kasačním opravném prostředku dovolává nejenom porušení článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001, ale rovněž porušení článku 31 nařízení č. 44/2001, podle něhož je předběžná nebo zajišťovací opatření možné u soudů členského státu navrhnout i tehdy, je-li pro rozhodnutí ve věci samé příslušný soud jiného členského státu. Společnost ProRail chce patrně z posledně uvedeného článku vyvodit závěr, že pravomoc nařídit znalecké dokazování mají pouze soudy místa, kde má být provedeno, a *a contrario*, že takové opatření nemá extraterritoriální účinky bez povolení členského státu, v němž má být toto dokazování provedeno.

39. Švýcarská konfederace, která má zájem na případném výkladu nařízení č. 44/2001 Soudním dvorem z důvodu podobnosti ustanovení nařízení a ustanovení tzv. Luganské úmluvy⁹, v tomto ohledu nezaujala stanovisko. Tvrdí, že opatření, kterým soud pověří znalce provedením šetření na území jiného členského státu není předběžným či ochranným opatřením ve smyslu článku 31 nařízení č. 44/2001, jelikož takové opatření nemůže vyvolat extraterritoriální účinky, a není ani rozhodnutím, které může být uznáno či vykonáno ve smyslu článku 32 téhož nařízení¹⁰.

40. Ani jeden z těchto článků však předkládající soud výslovně neuvedl v položené předběžné otázce ani v odůvodnění této otázky, a proto dle mého názoru není v souladu s ustálenou judikaturou¹¹ nutné, aby se Soudní dvůr k těmto bodům vyslovoval.

6 — Bod 10 praktického průvodce pro používání nařízení o dokazování, který byl zpracován útvary Komise po konzultaci s Evropskou soudní sítí ve věcech občanských a obchodních (dále jen „praktický průvodce“, dokument je dostupný na následující internetové adrese: http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_cs.pdf).

7 — Soudní dvůr již rozhodoval o žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce týkajících se takových opatření. Co se týče článku 24 Úmluvy o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsané dne 27. září 1968 v Bruselu (dále jen „Bruselská úmluva“), viz rozsudek ze dne 28. dubna 2005, St. Paul Dairy, C-104/03, Sb. rozh. s. I-3481, bod 13, jakož i stanovisko, které v této věci přednesl generální advokát Ruiz Jarabo Colomer (zejména bod 32 týkající se možných cílů takových opatření z hlediska právních předpisů členských států). Co se týče nařízení č. 1206/2001, viz stanovisko přednesené generální advokátkou Kokott ve věci, v níž bylo vydáno usnesení o vyřknutí věci ze dne 27. září 2007, Tedesco, C-175/06, Sb. rozh. s. I-7929, zejména bod 76 a násl.

8 — Šestnáctý bod odůvodnění nařízení č. 44/2001 uvádí, že „[v]zájemná důvěra ve výkon spravedlnosti v rámci Společenství umožňuje, aby rozhodnutí vydaná v kterémkoli členském státě byla bez dalšího uznávána bez potřeby jakéhokoli dalšího řízení, kromě sporných případů.“

9 — Úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, podepsaná v Luganu dne 16. září 1988 (Úř. věst. L 319, s. 9) ve znění úmluvy podepsané v Luganu dne 30. října 2007 [viz Rozhodnutí Rady 2007/712/ ES ze dne 15. října 2007 o podpisu uvedené úmluvy jménem Evropského společenství (Úř. věst. L 339, s. 1)], která vstoupila v platnost dne 1. května 2011 a zavazuje Společenství, Dánské království, Islandskou republiku, Norské království a Švýcarskou konfederaci.

10 — V tomto ohledu se analogicky opírá o zprávu P. Schlossera o Úmluvě ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánského království, Irska a Spojeného království Velké Británie a Severního Irska k uvedené Bruselské úmluvě, jakož i k protokolu o jeho výkladu Soudním dvorem (Úř. věst. ES C 59, 1979, s. 71, viz zejména bod 187), přičemž článek 25 této úmluvy je totožný s uvedeným článkem 32.

11 — Viz zejména rozsudky ze dne 17. července 1997, Affish (C-183/95, Recueil, s. I-4315, bod 24), a ze dne 14. prosince 2000, AMID (C-141/99, Recueil, s. I-11619, bod 18).

41. Pokud jde o čl. 33 odst. 1 nařízení č. 44/2001 jakožto jediné ustanovení tohoto nařízení citované v předběžné otázce, zastávám stejně jako účastnice původního řízení a vlády členských států, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, názor, že tento předpis nemůže v daném případě poskytnout odpovídající informace pro účely výkladu článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001.

42. Otázka nastolená v projednávané věci se totiž týká pouze působnosti a podmínek uplatnění nařízení č. 1206/2001, a nikoli nařízení č. 44/2001. Vzhledem k tomu, že první předpis je ve vztahu ke druhému *lex posterior*¹² a *lex specialis*, neboť se týká vzájemné právní pomoci ve zvláštní oblasti dokazování, není dle mého názoru relevantní vykládat nařízení č. 1206/2001 s ohledem na nařízení č. 44/2001¹³.

2. K výkladu článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001

43. Úvodem poznamenávám, že dokazování v podobě znaleckého dokazování nepochybně spadá do věcné působnosti nařízení č. 1206/2001, přestože toto nařízení nevymezuje¹⁴ pojem důkaz, který lze zajistit na základě uvedeného nařízení¹⁵. To jednoznačně vyplývá z čl. 17 odst. 3 uvedeného nařízení, podle něhož může dokazování provést v jiném členském státě přímo dožadující soud, který může být zastoupen jakoukoli osobou, „například znalcem“¹⁶ ustanoveným v souladu s právem členského státu tohoto soudu.

44. Otázka nastolená v projednávané věci zní, zda podle článku 1 ve spojení s článkem 17 nařízení č. 1206/2001 musí soud členského státu, který má v úmyslu provést takové dokazování, jako je vyšetřování znalcem přímo na území jiného členského státu, nezbytně předem požádat tento stát o povolení v souladu s uvedeným článkem 17, nebo může nařídit takové šetření na základě vnitrostátních procesních pravidel fora¹⁷.

45. Stanoviska účastnic řízení, které se vyjádřily k této otázce, se liší. Zatímco společnost ProRail a vlády členských států, které vstoupily do řízení před Soudním dvorem, tvrdí, že je tedy třeba uplatnit pouze článek 17 nařízení č. 1206/2001, společnost Xpedys a další a Komise tvrdí, že v určitých případech musí být možné i další způsoby přímého dokazování.

46. Zdůrazňuji, že projednávaná otázka je blízká otázce předložené Soudnímu dvoru ve věci Lippens a další¹⁸, v níž též předkládám stanovisko, avšak není s touto otázkou totožná. Ačkoliv se uvedená věc rovněž týká výkladu ustanovení nařízení č. 1206/2001 a konkrétně toho, zda je nutné uplatnit dva mechanismy spolupráce upravené v nařízení – jeden přímý a druhý nepřímý – či nikoli, otázky se poněkud liší. V uvedené věci Lippens a další se totiž spor v původním řízení týkal výsledku svědků nařízeného soudem, kteří mají bydliště v jiném členském státě a byli předvoláni před tento soud.

12 — V bodě 61 stanoviska ve výše uvedené věci St. Paul Dairy generální advokát Ruiz-Jarabo Colomer uvádí, že „[p]okud jde o případnou zbytkovou použitelnost nařízení č. 44/2001, nové nařízení [č. 1206/2001] je [...] nadřazeno posledně jmenovanému v souladu se zásadou časové posloupnosti právních pravidel (*lex posterior derogat priori*)“.

13 — Viz analogicky studii provedenou na žádost Evropského parlamentu nazvanou „Výklad výhrady veřejného pořádku stanovené nástroji mezinárodního práva soukromého a procesního práva Evropské unie“, Brusel, 2011, podle níž „existuje zjevná tendence směřující ke křížovým odkazům mezi jednotlivými nástroji, pokud jde o výklad ustanovení veřejného pořádku. [...] Ke každému přenosu je však nutné, aby si základní skutkové a právní okolnosti byly podobné“, což zřejmě neplatí v případě nařízení č. 44/2001 a 1206/2001 (dostupná na této internetové adrese: <http://www.europarl.europa.eu/studies>, document 453.189, s. 14 a 137).

14 — Tato neexistence definice vyvolává podle zprávy Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o uplatňování nařízení č. 1206/2001 zveřejněné dne 5. prosince 2007 [COM(2007) 769 final, bod 2.9] v praxi problémy, zejména co se týče znaleckého dokazování.

15 — Komise ve výše uvedeném praktickém průvodci uvedla, že tento pojem „zahrnuje například výsledky svědků události, stran, znalců, předložení dokumentů, ověřování, zjištění skutečností [...]“ (bod 8, jakož i body 17, 37 a 55 stran znaleckého dokazování).

16 — V tomto případě viz též mechanismus nepřímého dokazování, čl. 12 odst. 2 nařízení č. 1206/2001.

17 — Připomínám, že ve sporu v původním řízení nařídil znalecké dokazování, které má být provedeno zejména na území Nizozemska, belgický soud na základě článku 962 belgického soudního řádu, který stanoví, že „soud může pro účely vyřešení sporu, o němž rozhoduje, nebo v případě objektivní a skutečné hrozby sporu pověřit znalce provedením zjištění nebo přednesením technického stanoviska“.

18 — Rozsudek ze dne 6. září 2012 (C-170/11).

Znalecké dokazování, které musí být jako v projednávané věci provedeno v jiném členském státě, si naopak může vyžádat ještě rozsáhlejší činnost na tomto území. Mám však za to, že logika, kterou je nutné se řídit v souvislosti se systematickou či nesystematickou použitelností nařízení č. 1206/2001 musí být totožná bez ohledu na dotčený způsob dokazování.

47. Jak jsem již uvedl ve výše uvedené věci Lippens a další¹⁹, základní zásadou v této oblasti je zásada územní svrchovanosti členských států. Výkon veřejné moci má tradičně teritoriální charakter. V zásadě ji nelze uplatnit mimo členský stát soudu či jiného vnitrostátního orgánu bez souhlasu místního „představitele svrchované moci“, tj. bez souhlasu orgánů jiného členského státu, na jehož území se má tato pravomoc uplatnit.

48. Nařízení č. 1206/2001 má bojovat proti tomuto ohraničení pravomocí v rámci Unie tím, že usnadní pohyb osob, které se mají účastnit dokazování, a tím i usnadnit předávání důkazů z jednoho členského státu do druhého na základě vzájemné důvěry. Zejména vyšlo najevo, že provedení znaleckého dokazování v jiném členském státě mimo tento rámec může narazit na skutečnost, že některé vnitrostátní právní úpravy omezují aktivní účast člena či zástupce dožadujícího soudu²⁰.

49. S ohledem na oba hlavní cíle tohoto nařízení, tj. zaprvé zjednodušit spolupráci mezi členskými státy a zadruhé zrychlit dokazování²¹, jsem toho názoru, že není-li konkrétně nezbytně nutné uplatnit soudní pravomoc v jiném členském státě pro účely zajištění důkazu, nemá soud nařizující dokazování povinnost použít některý ze dvou mechanismů zjednodušené vzájemné právní pomoci stanovených v uvedeném nařízení²².

50. Stávající znění obou článků nařízení č. 1206/2001, o jejichž výklad žádá předkládající soud, dle mého neumožňuje tento názor zpochybnit. Článek 1 odst. 1 písm. b) uvedeného nařízení uvádí, že příslušná ustanovení tohoto nařízení, tj. ustanovení článku 17²³, se uplatní pouze, „*pokud* soud členského státu [...] *žádá* [...], aby směl provést dokazování přímo v jiném členském státě“²⁴. Tento článek stanoví, že takovému přímému dokazování dožadujícím soudem, k němuž dochází v tomto rámci, musí předcházet žádost k ústřednímu orgánu či příslušnému orgánu členského státu, kde má být důkaz zajištěn²⁵. Pokud však soud nemá v úmyslu využít tohoto způsobu soudní spolupráce, poněvadž má za to, že pomoc místních orgánů není nezbytná k úspěšnému provedení dokazování, není povinen dodržet formální náležitosti stanovené v článku 17 nařízení č. 1206/2001.

51. Z přípravných prací k nařízení č. 1206/2001 vyplývá, že v návrhu znění předpisu připraveného Spolkovou republikou Německo²⁶ bylo původně plánováno, že znalecké dokazování, které má být provedeno přímo v jiném členském státě, bude upraveno zvlášť. Článek 1 odst. 3 uvedeného návrhu totiž stanovil, že znalecké dokazování může být na území jiného členského státu provedeno bez jeho

19 — Viz bod 54 jakož i zdroje citované v poznámce pod čarou 40 uvedeného stanoviska.

20 — V Itálii, Lucembursku a ve Švédsku je tato aktivní účast odmítána, jak vyplývá z oznámení Rady ze dne 28. července 2000 o shrnutí odpovědí delegací členských států na dotazník týkající se případného unijního nástroje zaměřeného na zlepšení spolupráce mezi soudy členských států v oblasti dokazování ve věcech občanských a obchodních (10651/00 JUSTCIV 85, s. 10, bod 9).

21 — Jak připomíná výše uvedená zpráva Komise [COM(2007) 769 final]. Viz též druhý bod odůvodnění nařízení č. 1206/2001.

22 — Ohledně výkladu k oběma těmto metodám soudní spolupráce viz zejména bod 32 mého stanoviska ve výše uvedené věci Lippens a další.

23 — Tato ustanovení jsou uvedena v bodě 15 odůvodnění nařízení č. 1206/2001.

24 — Zdůrazněno autorem stanoviska.

25 — K pravomocím uvedených ústředních orgánů a příslušných orgánů viz čl. 3 odst. 1 a 3 nařízení č. 1206/2001.

26 — Podnět Spolkové republiky Německo k přijetí nařízení Rady o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2000, C 314, s. 1).

souhlasu či předchozího uvědomění ze strany soudu, který rozhodl nařídit toto dokazování²⁷. Navzdory kladné zprávě Parlamentu²⁸ a kladnému stanovisku Hospodářského a sociálního výboru²⁹ a pozdějšímu kladnému stanovisku Parlamentu³⁰ bylo toto ustanovení z konečného znění přijatého dne 28. května 2001 Radou vypuštěno³¹.

52. Na rozdíl od toho, co tvrdí některé účastnice řízení, které předložily vyjádření, tyto skutečnosti týkající se vzniku nařízení č. 1206/2001 nezpochybňují analýzu, z níž by měl Soudní dvůr, jak navrhuji, vycházet. I když unijní zákonodárce nakonec nezvolil původní přístup, není vyloučeno, že z působnosti nařízení č. 1206/2001 může být přesto vyloučeno některé znalecké dokazování, které má být provedeno v jiném členském státě, tj. dokazování, pro jehož účely byli ustanoveni znalci, kteří jsou pověřeni úkolem, jehož provedení nevyžaduje součinnost místních soudních orgánů.

53. Mou analýzu nezpochybňuje ani dřívější judikatura Soudního dvora. Uvádím, že rozsudku *St. Paul Dairy*³² se dovolává společnost ProRail, podle níž tento rozsudek zakotvuje povinnost použít nařízení č. 1206/2001 „pro účely dokazování (prostřednictvím výsledku svědka a v projednávaném případě přemístěním se na dané místo)“. Tento výklad uvedeného rozsudku však dle mého není správný, jak jsem již vysvětlil ve stanovisku předneseném ve výše uvedené věci *Lippens a další*³³.

54. Je pravda, že přímé dokazování podle článku 17 nařízení č. 1206/2001 lze provést pouze dobrovolně³⁴ na rozdíl od nepřímého dokazování, u něhož jsou možná donucovací opatření na základě článku 13 tohoto nařízení. Osoby, jichž se týká znalecké dokazování, se však mohou tomuto opatření dobrovolně podvolit a spolupracovat se znalcem, přestože v případě společnosti ProRail ve sporu v původním řízení k tomu zjevně nedošlo.

55. Kritériem, které je rozhodující pro účely otázky, v jakých případech musí soud členského státu povinně použít nařízení č. 1206/2001, není dle mého potřeba soudu dosáhnout součinnosti účastníků řízení, ale potřeba dosáhnout součinnosti orgánů veřejné moci jiného členského státu, v němž musí být znalecké dokazování provedeno.

56. Dle mého názoru je tak třeba rozlišovat podle toho, zda znalec ustanovený soudem členského státu musí, či nemusí využít výsad veřejné moci jiného členského státu, a to v závislosti na posouzení konkrétní situace, které provede tento soud.

57. Nachází-li se znalec v situaci, kdy je pověřen provedením šetření a vyvození technických závěrů za podmínek dovolených každému, jelikož se týkají věcí, údajů či míst dostupných veřejnosti, není dle mého nezbytné, aby takové dokazování prováděl postupem podle článku 17 nařízení č. 1206/2001. Je tedy možné, aby úkony, které se nedotýkají svrchovanosti členského státu, na jehož území mají být důkazy získány, a které tedy nevyžadují pomoc ze strany místních soudních orgánů, nespadaly do působnosti nařízení č. 1206/2001. V tomto případě je dle mého pouze dána možnost použít

27 — „O provedení dokazování nelze obecně žádat, přeje-li si soud členského státu, aby znalec provedl vyšetřování v jiném členském státě. V tomto případě může znalec ustanovit přímo soud tohoto členského státu bez nutnosti předchozího povolení či uvědomění jiného členského státu.“

28 — Toto ustanovení – na rozdíl od jiných ustanovení – nebylo předmětem pozměňujícího nebo doplňujícího návrhu Parlamentu v jeho zprávě ze dne 27. února 2001 týkající se uvedeného německého návrhu, k němuž důvodová zpráva uvádí jen to, že tento „čl. 1 odst. 3 stanoví, že nařízení se nepoužije, přeje-li si soud členského státu, aby znalec provedl vyšetřování v jiném členském státě. V tomto případě může znalec ustanovit přímo soud bez nutnosti předchozího povolení“ (závěrečný dokument z jednání 298.394, A5 0073/2001, s. 10, bod 1.3.1).

29 — Stanovisko Hospodářského a sociálního výboru zveřejněné dne 11. května 2001 (Úř. věst. C 139, s. 10).

30 — Stanovisko Parlamentu v jediném čtení vydané dne 14. března 2001 (A5-0073/2001, Úř. věst. C 343, s. 184).

31 — Rada plánovala tuto změnu už v revidované verzi návrhu nařízení, která byla zveřejněna dne 16. března 2001, bez vysvětlení důvodů předmětného vypuštění (6850/01 JUSTCIV 28, s. 7).

32 — Uvedený výše.

33 — Viz bod 36 mého výše uvedeného stanoviska.

34 — V souladu s odstavcem 2 uvedeného článku 17.

mechanismus spolupráce zavedený uvedeným článkem 17. Je-li podle soudu, který nařizuje znalecké dokazování, vhodnější použít vnitrostátní procesní pravidla, může použít tento mechanismus, avšak není k tomu vázán a může se bez něj obejít, nepotřebuje-li spolupráci a donucovací pravomoc členského státu místa, kde má být uložený úkol splněn.

58. Komise též ve vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru jednoznačně zastává názor, že cílem nařízení č. 1206/2001 není vyloučit či *a priori* předepsat určité formy či způsoby dokazování. Oprávněně z toho dovozuje, že soud členského státu musí mít možnost nařídit, aby bylo znalecké dokazování provedeno v jiném členském státě, aniž by postupoval podle článku 17 uvedeného nařízení, a žádal tedy o pomoc orgány jiného členského státu, pokud k provedení této části znaleckého dokazování není nutná spolupráce orgánů členského státu, kde k němu má dojít.

59. Potřebuje-li však znalec ke splnění své úlohy přístup k předmětům, informacím či místům, které nejsou veřejně přístupné, potřebuje pomoc orgánů jiného členského státu. V tomto případě, kdy dochází k výkonu soudní pravomoci s přeshraničním účinkem, tj. na území jiného členského státu, musí být nutně uplatněn postup přímého dokazování³⁵ podle článku 17 nařízení č. 1206/2001 za účelem získání součinnosti dožádaného členského státu a využití všech z toho vyplývajících mocenských atributů³⁶.

60. O takový případ dle mého názoru zřejmě jde za takových okolností, jako jsou okolnosti sporu v původním řízení. Pro přístup k zařízení železniční sítě, který je jistě omezen právními a správními ustanoveními zejména z důvodu regulace dopravy a hlavně bezpečnosti, je nutné uplatnit výsady veřejné moci. Ačkoli společnost ProRail tuto síť užívá jakožto správce dotčené infrastruktury, případný souhlas této společnosti soukromého práva³⁷ nepostačuje vzhledem k veřejnoprávní povaze úkonů, jichž je ke splnění takového úkolu třeba. Belgické soudy tudíž dle mého názoru potřebují pro účely přímého provedení úkolu znalce na území Nizozemského království součinnost nizozemských soudních orgánů, a proto se měl v projednávané věci podle mého názoru použít mechanismus spolupráce stanovený v článku 17 nařízení č. 1206/2001³⁸.

61. Přijme-li Soudní dvůr mnou navrhovaný výklad, nehrozí, že článek 17 nařízení č. 1206/2001 pozbude užitečného účinku. Poznamenávám, že společnost ProRail tvrdí, že přijetí uvedeného nařízení by nemělo význam, pokud by jím členské státy nebyly vázány. Dle mého názoru však byla otázka v tomto kontextu zkreslená. Nařízení č. 1206/2001 je skutečně závazné, avšak pouze v oblasti jeho působnosti, tj. uplatní se dle mého pouze v případech, kdy je součinnost orgánů jiného členského státu konkrétně nezbytná k umožnění či zlepšení dokazování, a soud členského státu o ni tedy žádá.

62. Podle mého názoru by bylo nesprávné a dokonce nesmyslné učinit závěr, který hájí společnost ProRail, že z důvodu vstupu nařízení č. 1206/2001 v platnost již nelze ustanovovat znalce pověřené provedením šetření v cizině jinak než prostřednictvím systematického uplatňování mechanismů stanovených uvedeným nařízením. Cílem nařízení č. 1206/2001 totiž není omezit možnosti postupu

35 — Dožadující soud může alternativně využít postup nepřímého dokazování podle článku 10 a násl. nařízení č. 1206/2001, netrvá-li na provedení důkazu vlastními silami.

36 — Podle studie týkající se uplatňování nařízení č. 1206/2001 provedené v roce 2007 na žádost Komise (dostupná v angličtině na internetové adrese http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/final_report_ec_1206_2001_a_09032007.pdf), ačkoliv čl. 17 odst. 3 umožňuje ustanovit znalce, aby zastupoval dožadující soud, „co se týče určení, kdo může provést dokazování, je třeba mít na zřeteli, že v případech, kdy se vyžaduje přítomnost soudce a soudce dožadujícího soude nechce cestovat do jiného členského státu, musí požádat zahraniční soud o pomoc“ (s. 88, bod 4.1.10.2).

37 — Dotčená společnost by mohla udělit souhlas pod tlakem možnosti, že belgický soud, který by v původním řízení rozhodoval spor ve věci samé, vyvodí následně z nedostatku její součinnosti nepříznivé důsledky. Viz analogicky bod 64 stanoviska, které jsem přednesl ve výše uvedené věci Lippens a další.

38 — A to tím spíše, že existuje riziko překrytí vyšetřování prováděného znalcem v rámci občanského řízení jako v projednávané věci s vyšetřováním prováděným zvláštním orgánem, které je stanoveno pro vážné či potenciálně vážné nehody v člancích 19 až 24 – zejména v čl. 20 odst. 2 písm. a) – a v příloze V směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/49/ES ze dne 29. dubna 2004 o bezpečnosti železnic Společenství a o změně směrnice Rady 95/18/ES o vydávání licencí železničním podnikům a směrnice 2001/14/ES o přidělování kapacity železniční infrastruktury, zpoplatnění železniční infrastruktury a o vydávání osvědčení o bezpečnosti (Směrnice o bezpečnosti železnic) (Úř. věst. L 164, s. 44; Zvl. vyd. 07/08, s. 227).

vnitrostátních soudů v oblasti dokazování tím, že vyloučí ostatní mechanismy dokazování, ale naopak posílit tyto možnosti tím, že vytvoří alternativu, která podporuje spolupráci mezi těmito soudy dle potřeby, tj. pokud podle soudu, který ve věci rozhoduje, představují možnosti nabízené tímto nařízením nejúčinnější alternativu.

63. Taková možnost vyplývá zejména z toho, že na základě čl. 21 odst. 2 nařízení č. 1206/2001³⁹ se mezi členskými státy nadále uplatní mezinárodní smlouvy, které umožňují účinnější dokazování než jím stanovené mechanismy, pokud jsou slučitelné s ustanoveními uvedeného nařízení, jak jsem již uvedl ve stanovisku k výše uvedené věci Lippens a další.

64. Dodávám, že tento funkční přístup k výkladu článků 1 a 17 nařízení č. 1206/2001 je v souladu s koncepcí vyjádřenou v později přijatém předpise, tj. v nařízení (ES) č. 861/2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích⁴⁰, jehož článek 9 stanoví, že soud, který ve věci rozhoduje, určí způsob a rozsah dokazování, které je nezbytné pro vydání jeho rozhodnutí, v rámci platných pravidel přípustnosti důkazů a z tohoto titulu musí zvolit nejjednodušší a nejméně zatěžující mechanismus dokazování. Stejně tak tomu dle mého musí být v případě podmínek použití nařízení č. 1206/2001.

V – Závěry

65. S ohledem na předcházející úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na předběžnou otázku položenou Hof van Cassatie následovně:

„Články 1 a 17 nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech musí být vykládány v tom smyslu, že soud členského státu, který nařídí dokazování prostřednictvím znalce, jenž musí svůj úkol zčásti provést na území členského státu tohoto soudu a zčásti na území jiného členského státu, může rozhodnout, že ustanoví znalce pro účely přímého provedení posledně uvedené části jeho úkolu, a to buď s využitím postupu přímého dokazování dožadujícím soudem stanoveného v uvedeném článku 17, nebo bez použití ustanovení tohoto nařízení, pokud k provedení této části znaleckého dokazování není třeba součinnost orgánů členského státu, v němž má k tomuto dokazování dojít.“

39 — Viz též sedmnáctý bod odůvodnění téhož nařízení.

40 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. července 2007 (Úř. věst. L 199, s. 1). Podle dvacátého bodu odůvodnění tohoto nařízení by měl soud používat nejjednodušší a nejméně nákladné způsoby dokazování.